

LÕIMUMIS-, SH KOHANEMISPROGRAMM 2024-2027

Tulemusvaldkond	Sidus ühiskond
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti on sidus ja kaasav ühiskond
Valdkonna arengukava	„Sidusa Eesti arengukava 2030“
Programmi nimi	Lõimumis-, sh kohanemisprogramm
Programmi eesmärk	Eesti ühiskond on sidus ja stabiilne, kus eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed kannavad Eesti identiteeti, osalevad aktiivselt ühiskonnaelus, jagavad demokraatlikke väärtusi ja ühist kultuuri-, info- ja suhtlusruumi ning tunnevad ühtekuuluvust. Loodud on võrdsed võimalused edukaks iseseisvaks toimetulekuks ja heaoluks kõigile Eestis elavatele inimestele.
Programmi periood	2024.–2027. aasta
Peavastutaja (ministeerium)	Kultuuriministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	

Sissejuhatus

Lõimumis-, sh kohanemisprogrammi elluviimisega toetatakse sidusust ühiskonnas, aidatakse kaasa ühtekuuluvustunde loomisele erinevate elanikkonnagruppide vahel Eesti ühiskonnas ning Eesti elanike teadlikkuse kasvule erinevatest kultuuridest ja keeltest.

Lõimumis-, sh kohanemisprogramm toetub „Sidusa Eesti arengukavale 2030“ (edaspidi arengukava), mille elluviimist koordineerivad kultuuriminister, siseminister ja välisminister. Siseministeeriumi, Kultuuriministeeriumi ja Välisministeeriumi ülesanne arengukava elluviimisel ja suunamisel on oma vastutusvaldkonna tegevuste elluviimine, arengukava elluviimise üldine seiramine, tegevuste ja eriarvamuste ühtlustamine, arengukava aruannete ja uuendamise korraldamine.

Lõimunud ja sidus ühiskond tähendab arengukava kohaselt, et kõik Eesti inimesed, sh eri emakeele ja kultuuritaustaga, vastastikku aktsepteerivad üksteist ja peavad üksteisest lugu, tunnevad ühtekuuluvustunnet, teevad koostööd ja sh saavutavad oma ühiseid eesmärke demokraatlikult, suhtlevad omavahel ja moodustavad sotsiaalseid võrgustikke. Lõimunud ja sidusa ühiskonna alus on Eesti identiteet ning eesti keel ja kultuur. Samas on lõimunud ühiskonna osad ka kõik teised keeled, kultuurid ja rahvused. Sidusa ühiskonnas ei sõltu inimeste kohtlemine nende soost, vanusest, erivajadusest või puudest, rassilisest või etnilisest kuuluvusest, seksuaalsest sättumusest, perekonnaseisust, elukohast jne.

Kohanemine on osa lõimumisest, mis koosneb esimestest teenustest ja tegevustest pärast Eestisse jõudmist (orienteeruvalt viie aasta jooksul pärast saabumist), mil uussisserändaja saab alusteadmised ja -oskused riigis tegutsemiseks.

Edukas lõimumisprotsess toimub eeskätt vabatahtliku valiku ja motivatsiooni toel, mida toetab riiklik ja kogukondlik institutsionaalne raamistik, kuhu lisaks avaliku sektori organisatsioonidele, sh kohalikele omavalitsustele, on kaasatud ka erasektori ja kodanikuühiskonna organisatsioonid.

Senise lõimumispoliitika peamise sihtrühmana on nähtud valdavalt venekeelseid Eesti püsielanikke, kellel ei ole Eesti kodakondsust ja kes on valdavalt määratlemata kodakondsusega isikud ja Venemaa Föderatsiooni kodanikud. Lõimumine on aga kahepoolne protsess, mis eeldab nii teisest rahvusest püsielanike, sisserändajate kui ka neid lõimiva ühiskonna koostööd ja jõupingutusi. Uue programmiperioodi lõimumise, sh kohanemise tegevusi suunatakse senisest enam eestlastele, aga ka uussisserändajatele, tagasipöördujatele ja rahvuskaaslastele välismaal.

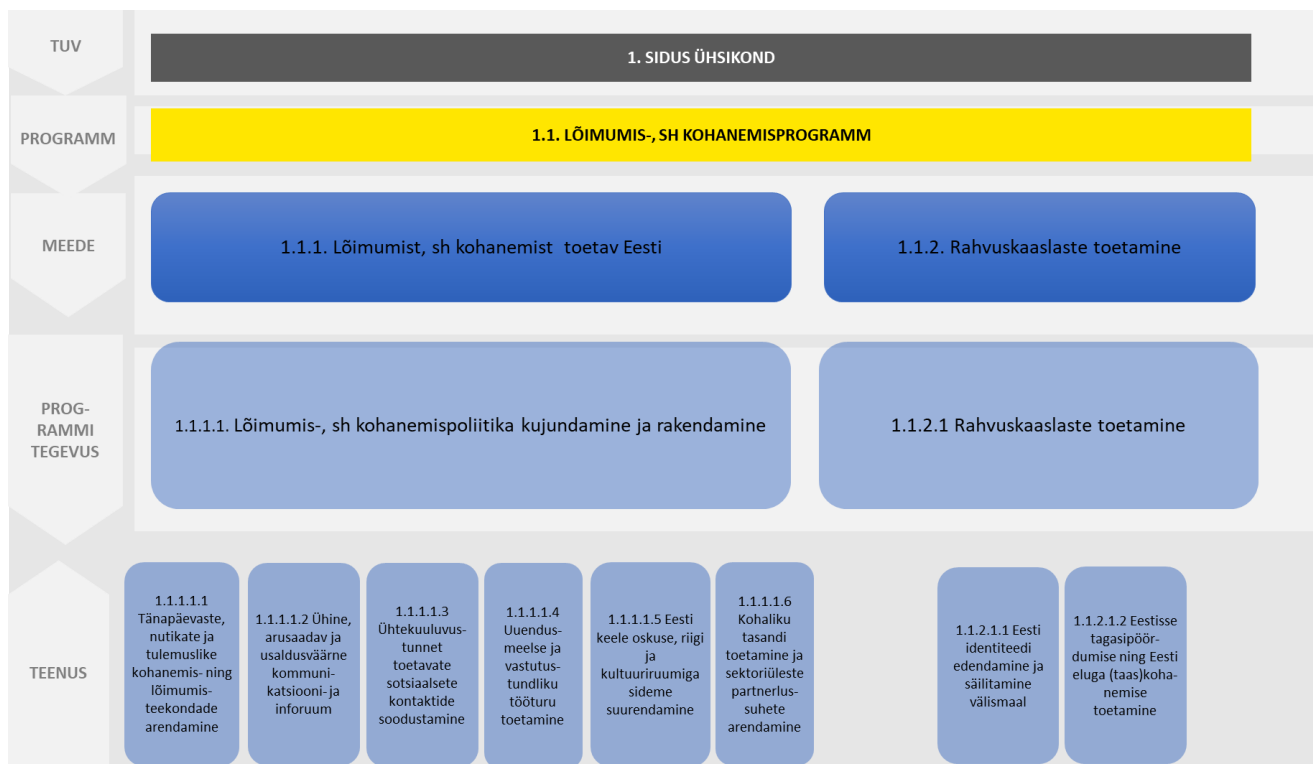
Seoses 24.02.2022 hoogustunud Venemaa sõjalise agressiooniga Ukrainas on uussisserändajate sihtrühm mitmekordselt kasvanud Ukraina sõjapõgenike arvelt, kellel on vastavalt Euroopa Liidu direktiivile ning Eesti Vabariigi Valitsuse korraldusele võimalik taotleda Eestis ajutise kaitse staatust¹. Samuti on sõjategevusest tingitud rahvusvahelise kaitse (täiendava kaitse) staatusega inimeste arvu märkimisväärne kasv. Kiire ukrainlaste kogukonna kasv seab suuri väljakutseid nii poliitikakujundamise kui teenuste pakkumise vaates.

Lõimumis-, sh kohanemispoliitika on horisontaalse iseloomuga ning hõlmab riigi eelarvestrateegias mitut poliitikavaldkonda, aidates saavutada nende eesmärgi, sh säilitada eesti keelt ja kultuuri, kindlustada Eesti julgeolekut ning suurendada majanduse konkurentsivõimet. Samal ajal toetavad teiste poliitikavaldkondade tegevused lõimumispoliitika eesmärkide elluviimist.

Käesolevas lõimumis-, sh kohanemisprogrammis on kajastatud ainult Kultuuriministeeriumi tegevusi, mida tuleb vaadelda lõimumiseesmärkide saavutamiseks kogu avaliku sektori tegevuste koosmõjus.

---

¹ Vabariigi Valitsuse 08.03.2022 korraldus nr 66 „Ajutise kaitse kohaldamine“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/308032022010>

Joonis 1. Lõimumis-, sh kohanemisprogrammi struktuur

Programmi juhtimiskorraldus ja elluviimine

Programmi koostamise ja elluviimise eest vastutab ning seiret koordineerib Kultuuriministeerium kultuurilise mitmekesisuse asekanstleri juhtimisel. Elluviidavad tegevused ja prioriteedid lähtuvad „Sidusa Eesti arengukavast 2030“ kooskõlas strateegia „Eesti 2035“ pikaajaliste sihtidega. Elluviidavad tegevused ja prioriteedid lähtuvad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist, on kooskõlas riigi eelarvestrateegia protsessiga nelja aasta lõikes ja täpsustatakse ühe aasta lõikes riigieelarve protsessi raames. Kultuuriministeerium uuendab programmi igal aastal ja pikendab seda ühe aasta võrra, tagades kooskõla riigi eelarvestrateegia perioodi ja riigieelarveliste vahenditega.

Lõimumis-, sh kohanemisprogrammi rakendamise eest annab Kultuuriministeerium aru Rahandusministeeriumile ja Riigikontrollile esitatavas iga-aastases Sidusa ühiskonna tulemusaruandes. Ministri kinnitatud programm avalikustatakse Kultuuriministeeriumi kodulehel pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist Riigikogus ning riigieelarve vahendite täiendavat liigendamist Vabariigi Valitsuses.

Lõimumis-, sh kohanemisprogrammis kajastatakse Kultuuriministeeriumi planeeritud, elluviidavaid ning rahastatavaid tegevusi ja teenuseid ning antakse ülevaade olulisematest uutest algatustest. Teiste ministeeriumide elluviidavad ühiskonna lõimumist toetavad tegevused kajastatakse ministeeriumide juhitavate programmide ja tegevuste raames. Tulemusi analüüsitakse mõõdikute monitoorimise kaudu.

Kultuuriministeeriumi kultuurilise mitmekesisuse asekanstler koostöös kultuuriministri moodustatud rahvusvähemuste kultuurinõukoja ja Ida-Virumaa rahvuskultuuriühenduste ümarlauaga kujundab vähemusrahvuste kultuuriorganisatsioonidele suunatud poliitikat. Romade lõimumisküsimustega tegelemiseks ja teabe koordineerimiseks on Kultuuriministeeriumi juurde loodud romade lõimumise nõukoda.

Tihedat koostööd tehakse Välisministeeriumiga ÜRO ja Euroopa Nõukogu rahvusvaheliste konventsioonidega võetud kohustuste täitmise ja rahvusvähemuste õiguste seires.

Lisaks on Kultuuriministeerium Euroopa Komisjoni Euroopa integratsioonivõrgustiku (*European Integration Network*) liige, Euroopa Komisjoni riiklik roma kontaktpunkt (*National Roma Contact Point – NRCP*) ja esindab Eestit Euroopa Nõukogu romade ja rändlejadate eksperdikomitees (*Committee of Experts on Roma and Traveller Issues – ADI-ROM*).

Tegevuste elluviijaks on suuremalt jaolt Integratsiooni Sihtasutus (edaspidi INSA), lisaks viivad tegevusi ellu ka Eesti Linnade ja Valdade liit (edaspidi ELVL), Kodanikuühiskonna Sihtkapital (edaspidi KÜSK) ja Kultuuriministeerium ise.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve

Programmi eesmärk: Eesti ühiskond on sidus ja stabiilne, kus eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed kannavad Eesti identiteeti, osalevad aktiivselt ühiskonnaelus, jagavad demokraatlikke väärtusi ja ühist kultuuri-, info- ja suhtlusruumi ning tunnevad ühtekuuluvust. Loodud on võrdsed võimalused edukaks iseseisvaks toimetulekuks ja heaoluks kõigile Eestis elavatele inimestele.

Tulemusvaldkonna ja programmi mõõdikud

Mõõdik, sh allikas	Algtase (viimane teadaolev aasta)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Tugeva või keskmise tugevusega riigiidentiteedi kandjate osakaal, eestlased % <i>Allikas: Eesti integratsiooni monitooring (EIM)</i>	78% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	≥ 79%	Ei mõõdeta
Tugeva või keskmise tugevusega riigiidentiteedi kandjate osakaal, teisest rahvusest inimesed % <i>Allikas: EIM</i>	85% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	≥ 86%	Ei mõõdeta
Välismaal elavate eestlaste ühtekuuluvustunne Eestiga <i>Allikas: Eesti väliskogukondade ja tagasipöördumisega seonduv uuring</i>	84% (2021)	≥ 85%	≥ 85%	≥ 87%	≥ 87%

Programmi eelarve

KULUDE JA INVESTEERINGUTE JAOTUS MEETMETE JA PROGRAMMI TEGEVUSTE VAHEL (eur)	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
Sidus Eesti: Lõimumine, sh kohanemine	16 354 987	17 555 044	16 103 044	15 669 929
Lõimumist, sh kohanemist toetav Eesti	16 129 987	17 330 044	15 878 044	15 444 929
Lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundamine ja rakendamine	16 129 987	17 330 044	15 878 044	15 444 929
Rahvuskaaslaste toetamine	225 000	225 000	225 000	225 000
Rahvuskaaslaste toetamine	225 000	225 000	225 000	225 000

Olukorra lühianalüüs

Eestis elab eestlaste kõrval arvukalt teistest rahvustest inimesi ning sisserände tulemusel võivad ühiskonna heterogeensus ning keeleline ja kultuuriline mitmekesisus veelgi kasvada.

Rahvastikuregistri 01.01.2023 andmete kohaselt elab Eestis 1 368 216 elanikku, kellest 1 131 022 on Eesti kodanikud. Määratlemata kodakondsusega inimeste arv, kelle elukoht on registreeritud Eestis, oli 64 080 (4,7% elanikest). Teiste riikide kodanike arv, kelle elukoht on registreeritud Eestis, oli 173 114 (suurim osakaal on Venemaa Föderatsiooni kodanikel (82 528), järgnevad Ukraina kodakondsusega isikud (43 921)). Välismaal elab hinnanguliselt 200 000 eestlast.

2021. a rahvaloenduse andmetel elab Eestis 211 rahvuse esindajat. 69% riigi elanikkonnast on rahvuselt eestlased, 24% venelased, 2% ukrainlased, 0,9% valgevenelased ja 0,6% soomlased. Eestis elab ka väike romade kogukond (676 inimest, neist ligi kolmandik (201 inimest) Valga maakonnas).

Viimase rahvaloenduse käigus selgus, et Eestis on hinnanguliselt **kahe rahvusega inimesi** 41 960 ehk 3% elanikkonnast ning **kahe emakeelega** inimesi 30 710 ehk 2% elanikkonnast. Nii rahvuste kui ka keelte puhul on levinuim paar vastavalt eestlased-venelased või eesti-vene emakeelega inimesed. **Kahe rahvusega inimestest 62%** ehk 25 940 ütlesid, et nad on nii **eestlased kui ka venelased**. Teised rahvuste paarid moodustavad tunduvalt väiksema osa – 5% on neid, kes peavad end rahvuselt venelaseks ja ukrainlaseks, 3% aga neid, kes peavad end nii eestlaseks kui soomlaseks. Kahe emakeelega rahvastikust moodustavad eesti ja vene emakeelega inimesed 59% (18 160), vene ja ukraina emakeelega inimesed 12% (3810) ning eesti ja inglise emakeelega inimesed 4% (1220).²

1993. aastal vastu võetud vähemusrahvuse kultuuriautonoomia seaduse alusel on Eestis **kultuuriautonoomia** registreerinud **rootsi** ja **soome** vähemusrahvused, kes saavad seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks riigi toetust. Eestis tegutseb umbes **300 rahvusvähemuste kultuuriseltsi**, millest riigi toetust saavad ca 250 organisatsiooni. Riiklikud toetused rahvusvähemuskultuuridele on osutunud tõhusaks poliitikavahendiks riigis elavate rahvusgruppide vaimse kultuuripärandi säilitamisel ja mitmekultuurilise Eesti kultuuriruumi loomisel. EIM 2020 andmete järgi **ei tunne 55%** teisest rahvustest inimestest mingit **survet oma rahvuskultuurist loobumiseks** ja eestistumiseks ning 82% leiab, et Eestis on ruumi mitmesugustele keeltele ja kultuuridele.

² <https://rahvaloendus.ee/et/uudised/rahvaloendus-2-eesti-elanikest-raaqib-kahte-emakeelt>

Eesti roma kogukond tunneb ühtekuuluvust Eestiga ja ühisosa eestlastega, kuid jääb sotsiaal-majanduslike näitajate poolest muust ühiskonnast järsult maha. Statistikaameti 01.01.2023. a andmetel omas kõrgharidust vaid 2,4% romadest, kesk, keskeri- või kutseharidust 20,6%, põhiharidust 37,8%, algharidust 23,1% ning alghariduseta oli 9,7% romadest. 6,4% romade haridustase on teadmata. Madalast haridustasemest tulenevalt on romade tööhõive madal (19,3%, ESA 01.01.2022) ning toimetulek keeruline.

Viimasel aastakümnel on erinevate sotsiaalsete, majanduslike ja poliitiliste protsesside tulemusel toimunud olulised muutused ka Eesti rändeprotsessides. Rahvusvaheline ränne ei ole Eesti jaoks midagi uut, kuid väljarände asemel näeme viimastel aastatel üha kasvavat sisserännet. Alates 2015. aastast on Eesti rändesaldo muutunud positiivseks, üha enam sisserändajaid soovib jääda Eestisse püsivalt. Väljaränne on vähenenud ning kasvanud on Eesti kodanike tagasipöördumine ja sisseränne.

2022. aastal sai tähtajalise elamisloa või -õiguse 19 890 inimest, neist 10 118 kolmandate riikide kodanikku ja 9772 ELi, EMP või Šveitsi kodanikku.³ Euroopa Liidust tuleb Eestisse elama enim Soome ja Läti kodanikke, kolmandatest riikidest saabujate hulgas on enim Ukraina ja Venemaa Föderatsiooni kodakondsusega inimesi.

Kolmandatest riikidest pärit sisserände peamised põhjused 2022. aastal olid töötamine (3913), pereränne (3208) ja õppimine (632), ettevõtluseks anti 89 tähtajalist elamisluba.

24.02.2022 hoogustus Venemaa sõjaline agressioon Ukrainas, mille tõttu on Ukraina kodanikud sunnitud massiliselt riigist lahkuma. Tegemist on ulatusliku humanitaarkriisiga ning ei ole täpselt teada, millal Ukrainast sõja eest põgenenutel on võimalik turvaliselt ja püsivalt oma päritoluriiki või -piirkonda tagasi pöörduda. Eesti toetab Ukraina sõjapõgenikke, et neil oleks võimalik siin kiiresti kohaneda ja ise oma eluga hakkama saada, kuni tekib võimalus kodumaale naasta. 2022. aastast on ukrainlaste kogukond Eestis kasvanud enam kui 68 000 inimese võrra. Ajutise kaitse staatust on 17.09.2023 seisuga taotlenud 48 634 isikut ning sellest loobunud on 5 736 inimest. Ajutise kaitse pikendamise taotlusi on esitatud 17.09.2023 seisuga 27 367. Rahvusvahelist kaitset on perioodil 24.02.2022-17.09.2023 taotlenud kokku 6256 inimest, kellest 5790 on Ukraina kodanikku.

2022. aastal mitmekordistus riikliku kohanemisprogrammi *Settle in Estonia* töömaht. Selle põhjuseks on kohanemisprogrammi pakkumine ajutise kaitse saajatele. Kohanemisprogrammi pakuti kahele sihtrühmale: Eestis tähtajalise elamisloa ja -õigusega viibivatele välismaalastele ehk n.ö tavarände alusel Eestisse saabunud uussisserändajatele, rahvusvahelise kaitse saajatele s.h ajutise kaitse saajatele.

Lõimumisvaldkonnas on läbi aastate suurema tähelepanu all olnud eesti keele oskus ja selle omandamine. Riigikeele oskus mõjutab nii sotsiaalmajanduslikku kui ka kultuurilist lõimumist. Kultuuriministeerium korraldab INSA vahendusel eesti keele õpet kahele sihtrühmale: uussisserändajatele ning eri keele- ja kultuuritaustaga püsielanikele, kelle põhiline suhtluskeel pole eesti keel ning kes ei valda seda heal tasemel. Uussisserändajate seas eristatakse omakorda kahte peamist sihtrühma: tavarände ja sundrändega riiki sisenenud isikud. Tavarändega saabunud, st elamisloa või -õiguse saanud isikutele pakutakse kohanemisprogrammi raames A1- ja A2-tasemel tasuta eesti keele õpet. Tavarände sihtrühmale on kursustel osalemine vabatahtlik. Sundränne hõlmab erinevaid rahvusvahelise kaitse staatuse saanud isikuid, sh pagulasstaatus, täiendav kaitse ja ajutine kaitse, neile on seadusest tulenevalt kohanemisprogrammi keeleõpe kohustuslik. Kõik nimetatud sihtrühmad saavad kohanemisprogrammi kohta teavituskirja Politsei- ja Piirivalveametilt. Registreerumine kursustele toimub kohanemisprogrammi infoportaali (www.settleinestonia.ee) kaudu.

³2022. a välismaalaste seaduse, välismaalastele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja Euroopa Liidu kodaniku seaduse alusel tehtud tähtajalise elamisloa ja -õiguse otsused ning samal aastal registreeritud tähtajalise elamisõiguste arv. Arv ei sisalda ajutise kaitse saajaid. Andmed ei sisalda püsivalt Eestisse elama asumiseks antud tähtajaliste elamislubade arvu, kuna valdav enamuse selle saanutest ei ole uussisserändajad.

Keeleõpet ja seda toetavaid tegevusi pakub INSA. 2022. aastal pakuti eesti keele majade ja nende partnerite kaudu **7370 õppekohta** (s.h **4403 ajutise kaitse saajat** ning **510 inimest** õppis eesti keelt **keeleõppelepingu** toel). Keeleõpet toetavates tegevustes osaleti **5393** korral.

Statistikaameti andmed ning Eesti integratsiooni monitooringu tulemused näitavad, et võrreldes teistest rahvustest elanikega on eestlastel Eesti tööturul parem positsioon. Teistest rahvustest elanikel on madalam tööhõivemäär, kõrgem töötuse määr ja oma turvalisust tööturul hindavad nad väheseks. 2022. aastal oli **eestlaste tööhõive määr 72%, mitte-eestlaste oma 63,6%⁴, töötuse määr oli eestlastel 2 protsendipunkti madalam - 5.6%⁵.**

EIMi andmetel arvas 2020. aastal 46% eestlastest, et nende töötasu on väiksem kui oleks nende hinnangul õiglane, ent teisest rahvusest inimestest oli samal seisukohal koguni 58% (eesti keelt oskavate teisest rahvusest inimeste hinnangud olid eestlaste omadega sarnased).⁶ Kõrge enesehinnangulise ebaõiglase töötasustamise kasv teisest rahvusest elanike seas võib peegeldada nende suurenenud ebakindlust tööturul.

Eestis elavaid rahvusühmi tugevalt eristavaks trendiks on endiselt hinnangud eri infoallikate olulisusele ja usaldusväärsusel. Riigikantselei tellimusel on Turu-uuringute AS viinud läbi 2023. aastal mitu avaliku arvamuse seireuuringut⁷, kus muu hulgas küsiti millised infoallikad on eesti elanike jaoks kõige olulisemad. **Eestlaste** jaoks kõige olulisemad kanalid on **eestikeelsed telekanalid** (ETV, ETV2, TV3, Kanal 2 jne 71%), **muust rahvusest elanike** jaoks **Eesti uudisteportaalid** (err.ee, delfi.ee, postimees.ee 50%) **nii vene kui ka eesti keeles**. **ETV+** on oluline infoallikas **35%** muust rahvusest elanikele ning **2%** eestlastele. Venemaa kanalid on jätkuvalt olulised **15%** muust rahvusest elanikele ja **1%** eestlastest.

---

⁴ https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_tooturg_immigrantrahvastik/IR03

⁵ https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_tooturg_immigrantrahvastik/IR10

⁶ <https://www.kul.ee/media/3240/download>

⁷ Avaliku arvamuse seireuuring, 2022 https://riigikantselei.ee/uuringud?view_instance=0&current_page=1

Meetmed, tegevused ja teenused

Meede 1. Lõimumist, sh kohanemist toetav Eesti

Meetme eesmärk: Erineva keele ja kultuuritaustaga inimestele on tagatud võimalused aktiivseks osalemiseks Eesti ühiskonnaelus, toetatud on rahvusvähemuskultuure ning soodustatud kogukondadevahelist koostööd, loodud on ühine kultuuri- ja infoväli.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev aasta)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Teistest rahvustest inimeste kontaktid eestlastega <i>Allikas: EIM</i>	2,0 (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	2.2	Ei mõõdeta
Eestlaste kontaktid teistest rahvustest inimestega <i>Allikas: EIM</i>	1,7 (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	1,8	ei mõõdeta
Teise kodukeelega inimeste osalemine tööhöives <i>Allikas: Kultuuris osalemise uuring</i>	57,3% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	62%	Ei mõõdeta
Teise kodukeelega inimeste osalemine kultuurielus <i>Allikas: Kultuuris osalemise uuring</i>	72,9% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	75%	Ei mõõdeta
Teise kodukeelega inimeste osalemine spordis <i>Allikas: Kultuuris osalemise uuring</i>	22,1% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	27%	Ei mõõdeta
Informeeritus Eestis toimuvast -eestlased <i>Allikas: EIM</i>	93% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	≥ 95%	Ei mõõdeta
Informeeritus Eestis toimuvast -teised rahvused <i>Allikas: EIM</i>	87% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	≥ 89%	Ei mõõdeta
Eesti elanike teadlikkus ja valmisolek toetada lõimumist, sh kohanemist <i>Allikas: Siseturvalisuse uuring</i>	35% (2022)	≥ 33%	Ei mõõdeta	≥ 35%	Ei mõõdeta

Meetme kirjeldus

Tegevus 1.1. Lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Tagatud on lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundamist ja rakendamist soodustav keskkond

Tegevuse määdikud

Möödiku nimi	Algtase (viimane teadaolev aasta)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Aktiivse eesti keele oskusega inimeste osakaal teistest rahvustest elanikest, (valdab vabalt või saab aru, räägib ja kirjutab), % <i>Allikas: EIM</i>	41 (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	50	Ei mõõdeta
Eesti keele kasutus vabal ajal alates INSA eesti keele kursusel osalemisest <i>Allikas: INSA</i>	71% (2022)	75%	76%	77%	77%
Romade (15-74-aastaste) tööhõive määr, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	19,3% (2022)	19,5%	20%	21%	22%
Kesk-, kutse- või kõrgharidusega 15aastaste ja vanemate romade osakaal (%) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	24% (2022)	25%	26%	27%	28%
Muu emakeelega elanike osakaal avalikus sektoris (valitsussektor) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	22,5% (2020)	24%	24%	25%	25%
Uussisserändajate hinnang ligipääsu kohta teenustele, millega neil on kogemus (väga hea ja pigem hea) <i>Allikas: EIM</i>	86% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	90%	Ei mõõdeta
Partnerite rahulolu INSA teenustega <i>Allikas: INSA</i>	80% (2021)	82%	83%	84%	84%

ETV+ ja Raadio 4, rus.err.ee, news.err.ee jälgitavus <i>Allikas: Kantar Emor; Gemius Eesti</i>	ETV+ vaatajate arv nädalas, muu rahvus (otse- ja järelvaatajad, vähemalt 15 minutit nädalas) 28,3% (2022) Raadio 4, kuulajaid nädalas (reach), muu rahvus 22,6% (2022) Unikaalsete veebikülastajate arv nädalas (tuhandetes) rus.err.ee- 175 000; news.err.ee- 49 000 (2022)	ETV+ vaatajate arv nädalas, muu rahvus (otse- ja järelvaatajad, vähemalt 15 minutit nädalas) ≥30% Raadio 4, kuulajaid nädalas (reach), muu rahvus- ≥25% Unikaalsete veebikülastajate arv nädalas (tuhandetes) rus.err.ee- ≥180 000; news.err.ee- ≥50000	ETV+ vaatajate arv nädalas, muu rahvus (otse- ja järelvaatajad, vähemalt 15 minutit nädalas) ≥30% Raadio 4, kuulajaid nädalas (reach), muu rahvus- ≥25% Unikaalsete veebikülastajate arv nädalas (tuhandetes) rus.err.ee- ≥180 000; news.err.ee- ≥50000	ETV+ vaatajate arv nädalas, muu rahvus (otse- ja järelvaatajad, vähemalt 15 minutit nädalas) ≥30% Raadio 4, kuulajaid nädalas (reach), muu rahvus- ≥25% Unikaalsete veebikülastajate arv nädalas (tuhandetes) rus.err.ee- ≥180 000; news.err.ee- ≥50000	ETV+ vaatajate arv nädalas, muu rahvus (otse- ja järelvaatajad, vähemalt 15 minutit nädalas) ≥30% Raadio 4, kuulajaid nädalas (reach), muu rahvus- ≥25% Unikaalsete veebikülastajate arv nädalas (tuhandetes) rus.err.ee- ≥180 000; news.err.ee- ≥50000
ETV+ ja Raadio 4, olulisus muust rahvusest elanike seas <i>Allikas: EIM</i>	ETV+ 55% Raadio 4 43% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	ETV+ 65% Raadio 4 55%	Ei mõõdeta

Teenused

Tänapäevaste, nutikate ja tulemuslike kohanemis- ning lõimumisteenuste arendamine

Eesmärk on, et vajaduspõhised lõimumis-, sh kohanemisteenused oleksid korraldatud kliendikeskselt ja tulemuslikult. Kokku on lepitud teenused, mida sihtrühmadele pakutakse ning sihtrühmad on nendest teadlikud ja teenuste kvaliteediga rahul.

Programmperioodi jooksul:

- Viime läbi üheksanda **integratsiooni monitooringu**.
- Arendame riigiportaali keskkonnas www.eesti.ee sündmusteenust „Eestis kohanemine”, mis hõlmab kuut osateenust ja andmevahetuslahendust, sealhulgas uussisserändajatele mõeldud infoplatvormi <https://www.settleinestonia.ee/>
- INSA täiustab **veebikeskkonda LINDA** <https://linda.integratsioon.ee/>, mille abil saavad kohaliku omavalitsuse teenistujad ajakohase süstematiseeritud info sihtrühmale suunatud teenustest ja toetustest ning lõimumis-, sh kohanemisteenuste teekonna kaardistamise võimalustest.
- INSA arendab edasi **iseteenindusportaali** <https://iseteenindus.integratsioon.ee/>, mille abil kliendid saavad registreeruda sobivatele keelekursustele, leida huvitavaid sündmusi oma suhtluskeele praktiseerimiseks, sorteerida keeleõppevõimalusi keeletaseme, asukoha või ajaperioodi järgi, näha ülevaadet läbitud tegevustest, saada meeldetuletusi eesootavate sündmuste kohta.
- INSA viib läbi ärianalüüsi **vestlusroboti (bürokrati)** vajalikkuse hindamiseks nõustamisteenustes potentsiaalse ajakulu vähendamiseks.
- Loomes **uusi lõimumist ja keeleoskuse arendamist** toetavaid **e-teenuseid**, viime läbi teenusepakujate ning kasutajate uuringuid analüüsima olemasolevaid erasektori poolt pakutavaid rakendusi ning klientide valmisolekut uute e-teenuste kasutamiseks.

Arenguvajadused:

- Sihtrühmade teadlikkuse tõstmine, nii et inimestel oleks lihtne aru saada, milliseid teenuseid neile pakutakse, kuidas need üksteist toetavad ning mida teenustes osalemine neile annab.

Ühine, arusaadav ja usaldusväärne kommunikatsiooni- ja inforuum

Eesmärk on tagada regulaarne, selge ja faktitäpne lõimumis-, sh kohanemisalane avalik kommunikatsioon ning asjakohase riigiinfo edastamine, mille tulemuseks on Eesti elanikkonna teadmiste suurenemine lõimumis-, sh kohanemisvaldkonnast.

Programmiperioodi jooksul:

- Jätkame **ühise inforuumi** tugevdamisega. Toetame ja võimestame kohalikke vene- ja ingliskeelseid meediakanaleid, korraldame täiendkoolitusi ajakirjanikele ja ajakirjandustudengitele.
- Koostöös Riigikantseleiga **tagame riigiinfo kättesaadavuse** ka vene ja inglise keeles.
- Aitame kaasa väärinfo leviku piiramisele. Käivitame **meediahariduse programmi** täiskasvanutele, koostame **meediakirjaoskust** toetavaid digitaalseid õppematerjale.
- Koostöös Statistikaametiga loome avalikkusele ja poliitikakujundajatele mõeldud **juhtimislaua rände- ja lõimumis-, sh kohanemisalase** kommunikatsiooni parandamiseks.
- Koostöös Rahvusraamatukoguga parandame venekeelses infoväljas olevate kohalike täiskasvanute meediakirjaoskuse ja valeinfo eristamise oskusi.

Arenguvajadused:

- Kohaliku venekeelse erameedia kvaliteedi tõstmine.
- Eestikeelsete ajakirjanike teadlikkuse tõstmine kohalikust venekeelsest inforuumist.
- Regulaarse tagasiside kogumine inglise keeles tegutsevate uudisportaalide kohta.

Ühtekuuluvustunnet toetavate sotsiaalsete kontaktide soodustamine

Eesmärgiks on, et erineva emakeelega inimeste vahel oleksid usalduslikud, sõbralikud ja tihedad otsekontaktid. Erineva emakeelega inimesed algatavad ja osalevad kogukondlikes ühistegevustes (sh vabatahtlikus tegevuses) ning tunnevad ühtekuuluvustunnet.

Programmiperioodi jooksul:

- INSA süstemaatiliselt **kaasab vabatahtlikke** lõimumis-, sh kohanemisvaldkonna tegevustesse: koolitades eestvedajaid, võimestades kogukondi ning vabäühendusi, luues kogemiskohtumiste platvormi.
- Koostöös **Kodanikuühiskonna Sihtkapitaliga** kaasame eri keele- ja kultuuritaustaga inimesi ja tagasipöördujaid kogukondlikesse lõimumis-, sh kohanemistegevustesse.
- INSA taotlusvoorude kaudu toetame erinevaid kogukondi liitvaid **kultuuri- ja spordiprojekte**.

Arenguvajadused:

- Täiendavate võimaluste loomine suurendamaks Ida-Virumaa eesti keelest erineva emakeelega elanike sidusust Eesti kultuuriruumiga.

Uuendusmeelse ja vastutustundliku tööturu toetamine

Eesmärk on, et eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste konkurentsivõime ühiskonnas toimetulekuks oleks paranenud.

Programmiperioodi jooksul:

- INSA viib läbi eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasipöördujate tööturul **konkurentsivõimet toetavad tegevused**. Pakutakse **tööjõulähetusprogrammi** keeleõppe eesmärgil ning **praktikaprogrammi** avalikus sektoris eri keele- ja kultuuritaustaga tudengitele.

Arenguvajadused:

- Tööjõulähetusprogrammi laiem pakkumine (lisaks haridustöötajatele ka teistele sihtrühmadele - meditsiini- ja siseturvalisusevaldkonna töötajatele).

Eesti keele oskuse, riigi ja kultuuriruumiga sideme suurendamine

Eesmärgiks on, et eesti keelest erineva emakeelega inimeste eesti keele oskuse tase ja eesti keelt aktiivselt kasutajate arv kasvaks, ühiskond toetaks erineva emakeelega inimeste koos õppimist, mitmekeelse ja rändetaustaga õpilaskonna igakülgset lõimumist Eesti ühiskonda. Inimeste usaldus riigi institutsioonide vastu on kõrge.

Selleks programmiperioodi jooksul:

- INSA toetab ja loob mitmesuguseid võimalusi **eesti keele praktiseerimiseks** eestikeelses keelekeskkonnas.
- INSA jätkab **keelekursuste** pakkumisega (sh kohanemisprogrammi raames, eesti keele majades jm).
- Osaleme **Keeleõppe Värava** arendamises ning pakume keeleõpet toetavat **nõustamissüsteemi**.
- Arendame Eesti kultuuriruumi, **toetame keelelist ja kultuurilist mitmekesisust ning omakultuuri säilitamist ja arendamist**. Selleks INSA jätkab rahvusseltside ja KUM kultuuriomavalitsuste toetamist; toetame eri töökeelega rahvusseltside ja kultuuriorganisatsioonide koostööd.
- INSA jätkab **kohanemisprogrammi** pakkumisega.

Arenguvajadused:

- Täiendavate ressursside leidmine keeleõppe ja keeleõpet toetavate tegevuste jaoks. Keelemajade tegevuse laiendamine teistesse linnadesse.
- Täiendavate ressursside leidmine rahvusvahelise kaitse saajate kohanemisprogrammi läbiviimiseks.
- Ajutise kaitse saajate kohanemisprogrammi täiendava mooduli loomine, mis aitab Eestisse saabunud inimestel paremini tööturule siseneda kas töötaja või tööandjana ning A2-B1 tasemel keeleõppe pakkumine.
- Kohanemisteenuste arendamine nendele Ukraina sõjapõgenikele, kellel puudub ajutise kaitse staatus.
- Tegevuste ja teenuste välja arendamine ja/või kohandamine islamiriikidest sisserändajatele selleks, et vältida selle sihtrühma radikaliseerumist, soodustada sujuvamat lõimumist ja tagada ühiskonna sidusus.

Kohaliku tasandi toetamine ja sektoriüleste partnerlussuhete arendamine

Eesmärk on, et avaliku, era- ja kolmanda sektori asutused, kes puutuvad sihtrühmaga kokku, arvestavad oma põhitegevuses eesti keelest erineva emakeelega inimeste vajadustega. Lõimumis-, sh kohanemisteenuste pakkujad on heades partnerlussuhetes ning teadlikud iseenda ja teiste osaliste rollidest.

Selleks programmiperioodi jooksul:

- Teeme koostööd **Eesti Linnade ja Valdade Liiduga** s.h loome rändekoordinaatorite võrgustiku, aitame KOVIDel arendada lõimumist toetavaid teenuseid, tõstame KOV ametnike ja teenistujate võimekust töötada rändetaustaga klientidega jne.
- **Romade** sotsiaalmajandusliku **lõimumise** soodustamiseks, seda toetava roma rahvuskultuuri ja identiteedi tugevdamiseks ning kogukonna suhtes levinud negatiivsete stereotüüpide hajutamiseks: toetame avaliku-, era ja kolmanda sektori organisatsioonide teadlikkust roma kogukonnast; arendame sotsiaalmajanduslikult haavatavas olukorras romadele suunatud mentoriteenust kohalikes omavalitsustes; toetame roma kodanikuühiskonna organisatsioonide teket ja võimekust, ning aitame kaasa roma kultuuri ja ajaloo tutvustamisele Eesti elanikele.

Arenguvajadused:

- Romadele suunatud mentorteenuse laiendamine teistesse linnadesse.
- Romadele suunatud mentorlus ja koolitused, et kujundada eeldusi, mis toetavad romade aktiivset osalust kutse- ja täiendõppes ning tööhõives, eelkõige motivatsiooni ja hoiakute tasandil.

Meede 2. Rahvuskaaslaste toetamine

Meetme eesmärk: Väljaspool Eestit elav eestlaskond kannab Eesti identiteeti, osaleb Eesti ühiskonna- ja kultuurielus ning Eestisse tagasipöördumine on oodatud ja vajalikul määral toetatud.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev aasta)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Välismaal elavate eestlaste ühtekuuluvustunne Eestiga <i>Allikas: Välisministeerium</i>	≥ 84%	≥ 85%	≥ 85%	≥ 87%	≥ 87%
Eestisse tagasipöördujate rahulolu kohanemisprotsessiga -eestlased <i>Allikas: EIM</i>	90% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	92%	Ei mõõdeta
Eestisse tagasipöördujate rahulolu kohanemisprotsessiga -teised rahvused <i>Allikas: EIM</i>	82% (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	87%	Ei mõõdeta

Meetme kirjeldus

Tegevus 2.1. Rahvuskaaslaste toetamine

Eesmärk: Välismaal elavad rahvuskaaslased on teadlikud eestluse säilimist toetavatest teenustest

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev aasta)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Tagasipöördujate teadlikkus avalikest teenustest <i>Allikas: EIM</i>	70 (2020)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	> 72	Ei mõõdeta

Tegevuse kirjeldus

Välismaal elavaid rahvuskaaslasi on Eesti riik süstemaatiliselt toetanud rahvuskaaslaste programmide kaudu alates 2004. aastast. Valdkond juhindub üleilmse eestluse tegevuskavast aastateks 2022–2025. Üleilmne eestlus on „Sidusa Eesti arengukava 2030“ üks alaeesmärkidest. Ülemaailmse eestluse hoidmine ja arendamine on riigile prioriteetne küsimus, sest rahvuskaaslased ja Eesti sõbrad on üheaegselt eestluse hoidjad ja kandjad ning ka Eesti kultuurisaadikud kogu maailmas.

Diasporaapoliitika eesmärk on, et väljaspool Eestit asuv eestlaskond kannaks Eesti identiteeti ja osaleks Eesti ühiskonna- ja kultuurielus. Välismaal elavad Eestit toetavad ja väärtustavad inimesed aitavad kujundada Eesti positiivset kuvandit maailmas, tutvustada kultuuri, edendada majandust ning rahvusvahelisi suhteid. Eestisse tagasipöördumine on oodatud ja vajalikul määral toetatud.

Suur osa (76 %) Välisministeeriumi 2021. a läbi viidud välismaal elavate eestlaste küsitlusuuringus⁸ osalenutest oli huvitatud Eesti arengus osalemisest ja oma kaasatusega rahul. Lisaks toodi välja ka vajadus saatkondade uudiskirjade järele, kust saaks infot mh Eesti edulugude ja elukohariigis toimuvate eesti (kultuuri)ürituste kohta.

Eesmärgi saavutamiseks programmiperioodi jooksul:

- **Portaali Eestlased üle maailma/Global Estonian** <https://globalestonian.com/> arendamine koostöös INSA ja Välisministeeriumiga. Portaali eesmärk on olla nii Eestis kui väljaspool Eestit elava eestlaskonna virtuaalne koostööplatvorm, mis kajastab väliseesti kultuuriseltside ja kodanikuühenduste kontakte ja pressiteateid, teavet tagasipöördumist toetavate teenuste kohta ning uudiseid nii välismaalt kui Eestist. Portaal annab välja igakuist eestikeelset infokirja.
- INSA pakub **tagasipöördumist toetavaid teenuseid** (nõustamine, kogemuskohatumised, infopäevad, tagasipöördumistoetus). Teadlikkust tagasipöördujatest suurendatakse meedia ja kommunikatsioonitegevuste kaudu. KUM jätkab väliseesti noorte keele- ja kultuurilaagrite korraldamise toetamisega.

Arenguvajadused

- Suuremat tähelepanu vajavad Eesti diasporaatagastajate tagasipöördumist toetavad teenused.

⁸ <https://vm.ee/et/uudised/valisministeeriumi-kusitus-valismaal-elavad-eestlased-tahavad-osaleda-est-arengus>